

Roeland Busschers in Oecumenisch Leerhuis: ‘Over het bijzondere in het gewone’

Op 21 maart gaf Roeland Busschers een boeiende lezing in de Opstandingskerk over Abraham Joshua Heschel, de joodse ‘mysticus in actie’. Het was téveel informatie om hier volledig weer te geven, daarom slechts enkele fragmenten. Misschien smaakt het naar meer ?! Of, zoals Roeland zei: ‘vanavond krijgt u slechts een druppel van de oceaan, misschien denkt u aan het eind van de avond: die druppel lijkt me wel iets...’

Heschel leefde van 1907-1972 en heeft dus twee wereldoorlogen meegemaakt. Hij is geboren in Warschau en in New York overleden. Hij is in de besloten atmosfeer van het chassidisme opgegroeid en was als tweede zoon voorbestemd om zijn vader op te volgen. Vlak vóór Wereldoorlog II wist hij te vluchten naar Amerika. In de VS groeide Heschel uit tot een spiritueel leider van Joden en Christenen. In 1972 is hij overleden aan hartfalen.

Leren, doen en bidden

De Tora is voor de Joden een containerbegrip en bestaat uit de schriftelijke én de mondelinge Tora. De mondelinge Tora is alles wat ná de schriftelijke Tora tot en met vandaag verteld wordt. Het jodendom is een lerende gemeenschap. Leren is je leven lang van belang. Iedereen heeft twee rollen: je bent leerling én leraar!

Maar al dat leren is niet zozeer om veel te wéten, maar vooral om te dóen! De Tora is gespitt op: wat gaan we doen? Het gaat erom hoe het leven geleefd wordt.

Voor christenen zijn vooral de verhalen uit de Tora van belang. We slaan de voorschriften uit Leviticus maar liever over. Bij de joodse mystici staan niet de thema’s ‘liefde en eenwording’ op de voorgrond, maar vooral het begrip ‘gerechtigheid’.

Vrouw met gebdesriemen om, links een Tora-rol in de hand, rechts een gebedenboek

Naast de Tora is het gebedenboek, de Sidoer belangrijk. Het boek met vaste formuliergebeden wordt elke dag gebruikt. In het gebedenboek staan heel oude gebeden, maar er worden ook steeds nieuwe toegevoegd. Nergens wordt in de schriftelijke Tora een opdracht gegeven om te bidden. Maar vrome joden dóen het gewoon, kúnnen niet anders. Op de vraag ‘Wat is God dienen met jullie hele

hart?' (Deut. 11,13), gaven de leraren als antwoord: 'Bidden!' Ook voor Heschel is het gebedenboek zijn basis. Het gebed eindigt nooit.

Bidden doet men niet zozeer om te weten wie of wat God is, maar het perspectief wordt onderweg omgedraaid: je bidt om door Hem gekend te worden.

Voortgaande schepping

Schepping is niet iets van lang geleden. God is actueel bezig de realiteit te maken via verschillende krachtenvelden. Het is een goddelijke impuls die voortdurend aanwezig is. Scheppen is iets actueels, schepping gebeurt nu. Het is een beweging van boven naar beneden, van God uit, maar het is aan de mensen om van beneden naar boven te gaan. Er is wel iets misgegaan bij de schepping. Niet één licht, maar 10.000 lichtjes zijn verstrooid. Dat is het manco van de schepping. De stroom licht is gebroken, en de vonken zijn verspreid in alles. Die verborgen vonken kunnen door mensen bevrijd worden uit hun omhulsel. Zo werkt de mens mee aan de schepping, aan het herstel van de schepping. Ook hierbij gaat het dus ook weer over het dóen van de mensen, ten bate van God zelf.

Sjechinah

Dit Hebreeuwse woord betekent wonen/verblijven en is een oud rabbijns concept over Gods verblijfplaats. In Exodus 'woont' God temidden van de mensen, in de tabernakel. In Jesaja wordt gesproken over het hoge en heilige waar God woont. Dat geeft mooi de verschillende verblijfplaatsen van God weer: én hoog en heilig, én bij de nederigen, tússten en dichtbij ons mensen. Sjechina wordt ook als de vrouwelijke kant van God gezien. Als God die mee-lijdt met zijn volk lijdt de Sjechinah.

Heschel en Martin Luther King

Beide waren onderling goed bevriend. King legde vooral de nadruk op het Exodusmotief, en ze vonden elkaar in Mozes de profeet. Een bekende uitspraak van Heschel was: 'In a free society some are guilty, but all are responsible'. Toen hij in Selma met Martin Luther King meeliep in een demonstratie van de Civil Rights Movement (1965) tegen racisme in de VS sprak hij: 'Even without words our march was worship. I felt my legs were praying'. Je zou kunnen zeggen dat het gebed van God zelf, die als met zijn schepselen mede-lijdende God (sjechina) bidt om gerechtigheid, hier wordt gepraktiseerd. De mensen geven God hier handen en voeten, mensen doen wat God niet kan doen! Zo kan het onbereikbare bereikbaar gemaakt worden.

Van belang binnen joodse kring(en) is dat mensen dit kunnen. Dat het doen van gerechtigheid geen onmogelijke opdracht is. Dat geeft een grote verantwoordelijkheid voor onze daden, die impact hebben. Maar tegelijkertijd ook de hoop dat het mógelijk is, dat de mens in staat is de schepping te herstellen. Moed- en hoopgevend dus!

